

การคิดสร้างสรรค์ภาพเพื่อสื่อความหมาย ของช่างภาพสารคดีโทรทัศน์

Creative Thinking of Motion Picture Determining TV Documentary Videographer

สุเมธ สุวรรณเนตร*

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา
1) กระบวนการคิดสร้างสรรค์ภาพเพื่อสื่อความหมาย
ในสารคดีโทรทัศน์ของช่างภาพสารคดีโทรทัศน์ 2) การ
จัดองค์ประกอบภาพ การใช้แสงและการเลือกใช้อุปกรณ์
ในสารคดีโทรทัศน์ ของช่างภาพสารคดีโทรทัศน์
3) ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อความหมายของภาพในสารคดี
โทรทัศน์ของช่างภาพสารคดีโทรทัศน์ ใช้ระเบียบวิธี
วิจัยเชิงคุณภาพ ประชากร หรือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ
ช่างภาพที่มีตำแหน่งหน้าที่เป็นช่างภาพอยู่ในสถานี
โทรทัศน์และบริษัทที่ผลิตรายการสารคดีรวมถึงมี
ประสบการณ์การทำงานไม่ต่ำกว่า 5 ปีในการถ่ายสารคดี
โทรทัศน์และมีประสบการณ์ในการถ่ายภาพสารคดี
โทรทัศน์ที่ประสบความสำเร็จจนได้รับรางวัลทั้งใน
ประเทศและต่างประเทศ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้
ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูล
โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า

1. กระบวนการคิดสร้างสรรค์ภาพเพื่อสื่อ
ความหมายของช่างภาพสารคดีโทรทัศน์ ประกอบด้วย

การศึกษาและวิเคราะห์บทสารคดี การศึกษาสภาพ
แวดล้อมสถานที่ถ่ายทำ การคิดสร้างสรรค์ภาพเพื่อสื่อ
ความหมาย การใช้จังหวะเวลาและโอกาสเพื่อช่วยในการ
ถ่ายภาพ และการคิดมุมกล้องเพื่อให้ได้ภาพที่มีความ
น่าสนใจ

2. การจัดองค์ประกอบภาพสารคดีโทรทัศน์
ยึดเนื้อหาของงานเป็นหลัก และสื่อความหมายโดยใช้
อารมณ์ของภาพมาก่อนความสวยงาม การจัดแสงจะใช้
แสงโดยอิงกับธรรมชาติเป็นหลัก ไม่เกินจากความเป็น
จริง และใช้เนื้อหาของงานเป็นหลัก การเลือกใช้อุปกรณ์
จะพิจารณาจากลักษณะ เนื้อหาของงาน รวมถึงสภาพ
แวดล้อมในการปฏิบัติงานและความถนัดส่วนตัวในการ
ควบคุมอุปกรณ์ของช่างภาพสารคดี

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการคิดสร้างสรรค์ภาพ
เพื่อสื่อความหมาย พบว่า มีปัจจัย 2 ส่วน คือ ปัจจัย
ภายใน ประกอบด้วย ความรู้พื้นฐานและประสบการณ์
และความฉับไวทางความคิด และปัจจัยภายนอก
ประกอบด้วย เพื่อนร่วมงาน และ สภาพแวดล้อม

*หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

คำสำคัญ: การคิดสร้างสรรค์ภาพ การสื่อความหมาย ช่างภาพสารคดีโทรทัศน์

Abstract

The purposes of this research were to study: 1) examine the creative process to convey the meaning of a television documentary photographer 2) the composition. The use of light and how to use the TV documentary photographers 3) to identify factors that affect the meaning of a television documentary photographer Research methodology Qualitative Research population or KeyInformants was TV documentary photographer who has work experience of not less than 5 years of 5 members are recruited from the television documentary photographer portfolio and a minimum of 5-10 years experience and a portfolio of television channels. in this research is qualitative research. the research instruments were In-depth Interview. The data were analyzed by content analysis .

The results were as follows:

1. The process of creativity to convey the meaning of a television documentary photographer. The procedure is to find the problem. And the ability to analyze and discern false in many ways. Thus resulting in creative new design.

2. To compose the image. The use of light and how to use the TV documentary photographer. The principles are as follows: In the composition by taking into account the content of the work assigned and the feelings and emotions. In the interpretation of the

images before the beauty in the light that the photographer will allow light to be based on the nature primarily includes lighting not to exceed the actual and the content is primarily. Lighting In the selection of equipment. The photographer is determined by the job. The content of the work, including the consideration of the environment in their daily work and personal aptitude to control the device.

3. Factors that affect the meaning of a television documentary photographer. Found that there are two factors, namely factors within the three skills, thinking skills, personal and external factors. Factors that encourage motivation and encouraging environment.

Keywords: Creativity Picture, Interpretation, Video Grapher

บทนำ

สารคดีโทรทัศน์เป็นสื่อประเภทหนึ่งที่สะท้อนเรื่องราวและบทบาทของสิ่งที่ถูกกล่าวถึงต่อสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในสังคมโดยเนื้อหาของงานสารคดีโทรทัศน์ต้องเป็นเรื่องราวที่เป็นความจริง เกิดขึ้นจริง หรือเคยมีอยู่จริงอย่างสร้างสรรค์มิใช่เรื่องราวที่ปรุงแต่งขึ้นโดยใช้จินตนาการซึ่งการเล่าเรื่องราวของงานสารคดีโทรทัศน์จึงเป็นโจทย์อย่างหนึ่งให้ผู้ผลิตสามารถตอบคำถามได้ว่า จะทำรายการสารคดีโทรทัศน์อย่างไรให้สามารถถ่ายทอดความจริงออกมาอย่างสร้างสรรค์ น่าสนใจ น่าติดตาม และทำอย่างไรให้สารคดีที่ผลิตออกมามีผลต่อความรู้สึกและอารมณ์ร่วมของผู้ชม สามารถทำให้ผู้ชมนึกกลับไปติดตามที่หลังได้

ในอดีตการผลิตสารคดีโทรทัศน์สามารถทำได้ อย่างยากลำบากเนื่องจากมีข้อจำกัดทางด้านเทคโนโลยี เงินทุน และประสบการณ์ ทำให้งานสารคดีโทรทัศน์

ที่ผลิตออกมานั้น มีโอกาสน้อยมากที่จะประสบความสำเร็จ ซึ่งสารคดีโทรทัศน์ในปัจจุบันมีการพัฒนาและมีรูปแบบแตกต่างกันออกไป มีการปรับรูปแบบต่าง ๆ ในการนำเสนอเนื้อหาของรายการให้มีความดึงดูดและน่าสนใจ มีการดำเนินเรื่องที่ทันสมัยมีความหลากหลาย และมีให้เลือกชมมากมาย แต่ยังมีรายการสารคดีโทรทัศน์บางรายการที่ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากการเล่าเรื่องรวมถึงเนื้อหาของรายการยังไม่ตอบโจทย์ของผู้ชมได้เพียงพอ จึงทำให้การรับชมสารคดีโทรทัศน์เหล่านั้นเกิดความเบื่อและการใช้ภาพประกอบที่ยังไม่ตอบโจทย์ไม่สามารถสื่อสารกับผู้ชมให้มีความรู้สึกคล้อยตามและมีอารมณ์ร่วมไปกับเนื้อหาของสารคดีเหล่านั้นได้ ซึ่งการตอบโจทย์ของผู้ชมจึงนับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญการเล่าเรื่อง การลำดับภาพ การใช้เสียงประกอบ และเนื้อหาต่าง ๆ ที่ประกอบในงานสารคดีโทรทัศน์ล้วนเป็นส่วนประกอบที่ใช้ในการเชื่อมต่อสื่อสารระหว่างผู้ชมกับงานสารคดีดังนั้นตัวชี้วัดที่สามารถบอกได้ว่าสารคดีโทรทัศน์เรื่องนี้จะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้ชมที่สามารถนั่งชมตั้งแต่ต้นจนจบหรือชมแล้วเกิดความเบื่อหน่ายทำให้เลิกชมไปต่อ ๆ รายการสารคดีโทรทัศน์ที่ผู้ชมได้รับชมทางโทรทัศน์นั้นสามารถกล่าวได้ว่าสิ่งที่ผู้ชมได้รับชมในโทรทัศน์ คือ ภาพเคลื่อนไหวและเสียงประกอบของเนื้อหาสารคดี ดังนั้นภาพและเสียงจึงเป็นส่วนประกอบส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญกับสารคดีโทรทัศน์ การที่สารคดีโทรทัศน์เรื่องใดเรื่องหนึ่งจะสามารถดึงดูดผู้ชมให้อยู่กับที่แล้วสามารถนั่งรับชมตั้งแต่ต้นจนจบได้ นั่นคือภาพของสารคดีโทรทัศน์ที่สามารถสื่อสารเล่าเรื่องและสามารถทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกและมีอารมณ์ร่วมกับเหตุการณ์ที่นำเสนอโดยที่เราไม่จำเป็นต้องใช้เสียงบรรยายใด ๆ จึงเกิดวลีที่ว่า “ภาพหนึ่งภาพแทนคำเป็นล้านคำ”

อาจกล่าวได้ว่าสารคดีที่ประสบความสำเร็จต่าง ๆ ส่วนใหญ่ประกอบไปด้วยเนื้อหาที่น่าสนใจและภาพประกอบสารคดีที่สวยงามทั้งนี้ภาพประกอบสารคดีที่ดีจะต้องมีเสน่ห์น่าสนใจและสามารถทำให้ผู้ชมมี

อารมณ์ร่วมไปกับเรื่องราวในสารคดีเหล่านั้นได้ ซึ่งบุคคลสำคัญที่เป็นกุญแจหลักของการถ่ายทำสารคดีและเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ตีความจากตัวอักษรที่ร้อยเรียงมาทั้งหมดในงานสารคดีและตีความหมายออกมาเป็นภาพเพื่อสื่อสารกับผู้ชมนั้นคือ “ช่างภาพสารคดีโทรทัศน์” ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการผลิตสารคดีโทรทัศน์ให้มีความน่าสนใจสามารถสื่อสารอารมณ์ภาพและความหมายได้ถูกต้องตามเรื่องราวที่ผู้กำกับต้องการนำเสนอ ทั้งนี้ช่างภาพสารคดีโทรทัศน์ยังต้องเป็นศิลปินที่รับผิดชอบทุกอย่างที่ปรากฏในจอภาพรวมทั้งทำหน้าที่ประสานงานกับฝ่ายต่างๆ ได้แก่ ช่างไฟ ผู้ช่วยช่างภาพ ผู้กำกับ ซึ่งขอบข่ายงานของช่างภาพสารคดีโทรทัศน์นั้นมีอยู่ 2 ส่วนคือ 1) ส่วนศิลปะเป็นส่วนที่จะสร้างสรรค์ภาพให้ได้ความหมายและอารมณ์ตามที่ต้องการ เช่นการจัดองค์ประกอบภาพ การคิดสร้างสรรค์ภาพและ 2) ส่วนเทคนิค เป็นการควบคุมการทำงานของอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น การใช้ขาตั้งกล้อง การใช้เลนส์ การใช้รางดอลลีและการจัดแสงเพื่อบันทึกภาพ

กล่าวได้ว่าการถ่ายภาพของช่างภาพสารคดีเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการผลิตสารคดีโทรทัศน์เนื่องจากทุกสิ่งทุกอย่างที่ผู้ชมมองเห็นในงานสารคดีโทรทัศน์ ได้แก่ ความสวยงามของการจัดองค์ประกอบภาพ การใช้แสงเพื่อบันทึกภาพการลำดับภาพตามเนื้อหาของบทสารคดีเพื่อเล่าเรื่องราว ซึ่งภาพทั้งหมดที่ปรากฏในสารคดีโทรทัศน์ คือการสื่อสารและเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นตัวเชื่อมต่อระหว่างผู้ชมกับงานสารคดี ซึ่งทำให้เกิดข้อสงสัยที่ว่าช่างภาพมีกระบวนการคิดสร้างสรรค์ภาพการจัดองค์ประกอบภาพ และมีปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อความหมายของภาพสารคดีโทรทัศน์อย่างไร โดยผู้ชมส่วนใหญ่เข้าใจว่า ช่างภาพสารคดีโทรทัศน์ มีหน้าที่เพียงควบคุมการทำงานของกล้อง คือทำหน้าที่เพียงกดปุ่มเพื่อบันทึกภาพเท่านั้น ซึ่งความจริงแล้วงานของช่างภาพสารคดีไม่ได้ง่ายเหมือนที่ผู้อื่นเข้าใจโดยแท้จริงแล้วหน้าที่ของช่างภาพสารคดีโทรทัศน์คือการคิดสร้างสรรค์ภาพและรับผิดชอบเกี่ยวกับทุกสิ่ง

มองเห็นในงานสารคดีโทรทัศน์ ด้วยการทำงานอย่างใกล้ชิดกับผู้กำกับ ช่างภาพจึงเป็นผู้ถ่ายทอดจินตนาการต่างๆ ที่ผู้กำกับต้องการและให้ปรากฏเป็นภาพที่มีตัวตน ดังนั้น งานสารคดีโทรทัศน์ช่างภาพสารคดีโทรทัศน์ล้วนมีบทบาทที่สำคัญ เปรียบเหมือนผู้ที่สร้างสารจากสื่อตัวอักษรในบทสารคดีเพื่อถ่ายทอดเรื่องราว อารมณ์ ความรู้สึกของผู้กำกับและอารมณ์ของภาพต่างๆ ในงานสารคดีไปสู่ผู้ชมจึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความต้องการที่จะศึกษาเกี่ยวกับการคิดสร้างสรรค์ภาพของช่างภาพสารคดีโทรทัศน์ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจในงานสารคดีเป็นการส่วนตัว จึงทำให้เกิดคำถามต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายภาพในงานสารคดีโทรทัศน์ โดยที่ช่างภาพเหล่านั้นมีวิธีการคิดสร้างสรรค์ภาพ เทคนิค การใช้อุปกรณ์ และการให้อารมณ์กับเรื่องราวในภาพสารคดี การใช้เทคนิคภาพต่าง ๆ เพื่อสื่อสารเล่าเรื่องราวกับผู้ชมเป็นต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่าการวิจัยนี้เป็นกาวิจัยในรูปแบบใหม่ที่ยังไม่เคยมีผู้ใดศึกษามาก่อน จึงมีความต้องการศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการผลิตภาพที่ดีมีคุณภาพ สามารถสื่อความหมายในงานสารคดีโทรทัศน์ได้อย่างสมบูรณ์และเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้กับผู้วิจัยคนอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการคิดสร้างสรรค์ภาพเพื่อสื่อความหมายในสารคดีโทรทัศน์ของช่างภาพสารคดีโทรทัศน์
2. เพื่อศึกษาการจัดองค์ประกอบภาพ การใช้แสงและการเลือกใช้อุปกรณ์ ในสารคดีโทรทัศน์ของช่างภาพสารคดีโทรทัศน์
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อความหมายของภาพในสารคดีโทรทัศน์ของช่างภาพสารคดีโทรทัศน์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แบบของการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก
2. ประชากร หรือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ

ช่างภาพสารคดีโทรทัศน์ที่ใช้การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง โดยคัดเลือกจากช่างภาพที่มีตำแหน่งหน้าที่เป็นช่างภาพอยู่ในสถานีโทรทัศน์และบริษัทที่ผลิตรายการสารคดีรวมถึงมีประสบการณ์การทำงานไม่ต่ำกว่า 5 ปีในการถ่ายสารคดีโทรทัศน์และมีประสบการณ์ในการถ่ายภาพสารคดีโทรทัศน์ที่ประสบความสำเร็จจนได้รับรางวัลทั้งในประเทศและต่างประเทศจำนวน 5 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ มี 1 ชุด โดยมีคำถามแบ่งเป็น 4 ประเด็น ได้แก่

- 3.1 การคิดสร้างสรรค์ภาพของช่างภาพสารคดีโทรทัศน์
- 3.2 การจัดองค์ประกอบภาพสารคดีโทรทัศน์
- 3.3 การใช้แสงสำหรับบันทึกภาพสารคดีโทรทัศน์
- 3.4 การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ในสารคดีโทรทัศน์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขั้นตอนการสัมภาษณ์

1) ทำการติดต่อหากลุ่มบุคคลเป้าหมายเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าสัมภาษณ์และทำการนัดหมายผู้ให้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง

2) ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยและเอกสารที่เผยแพร่ รวมทั้งความรู้ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเข้าใจในประเด็นคำถามและสืบหาคำตอบจากวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3) นัดหมายผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด โดยเป็นการขอสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

4.2 ขั้นตอนการสัมภาษณ์

1) การแนะนำตัวรวมทั้งกำหนดบทบาทของผู้วิจัยอย่างเปิดเผย และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

2) ทำการบันทึกข้อมูลการสนทนาด้วยเครื่องบันทึกเสียงและจดบันทึก รวมทั้งอธิบายให้

ผู้สัมภาษณ์ทราบว่าข้อมูลที่ได้ทำการบันทึกเพื่อนำไปใช้ในการศึกษาและเป็นข้อมูลในการจัดทำวิทยานิพนธ์เท่านั้น

3) ใช้ประเด็นคำถามที่เตรียมไว้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ และเปิดโอกาสให้ผู้สัมภาษณ์ตอบคำถามได้อย่างอิสระเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

4) ระหว่างการซักถาม เมื่อผู้วิจัยการเก็บข้อมูลด้วยการจดและจำพร้อมทั้งเตรียมตั้งคำถามใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยข้อมูลที่บันทึกเป็นประเด็นหลักและหากต้องการรายละเอียดเพิ่มเติมดำเนินการฟังจากเครื่องบันทึกเสียง

4.3 ขั้นตอนการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูล หากไม่ตรงวัตถุประสงค์หรือไม่ครบถ้วน ดำเนินการถามซ้ำเพื่อให้ได้คำตอบครบถ้วนและถูกต้อง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เจาะลึก และจัดระเบียบคัดแยกข้อมูลอย่างเป็นระบบตามประเด็นเนื้อหาที่ศึกษา โดยผู้วิจัยดำเนินการแปลภาษาเป็นข้อมูลโดยแบ่งแยกเป็นกลุ่มตามเนื้อหาและประเด็นหลัก จากนั้นทำการวิเคราะห์และแสดงข้อมูลในรูปของการพรรณนาวิเคราะห์โดยทำการวิเคราะห์ตามประเด็นที่ต้องการศึกษาอย่างเป็นระบบ และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

กระบวนการคิดสร้างสรรค์ภาพของช่างภาพสารคดีโทรทัศน์

การคิดสร้างสรรค์ภาพของช่างภาพสารคดีโทรทัศน์ มีกระบวนการคิดสร้างสรรค์ภาพโดยแบ่งได้เป็น 5 ขั้นตอนได้แก่ 1) การศึกษาและวิเคราะห์บทสารคดีช่างภาพสารคดีโทรทัศน์ต้องทำความเข้าใจเรื่องราวและการตีความตามบทของสารคดี 2) การศึกษาสภาพแวดล้อมสถานที่ถ่ายทำ 3) การคิดสร้างสรรค์

ภาพเพื่อสื่อความหมาย 4) การใช้จังหวะเวลาและโอกาสเพื่อช่วยในการถ่ายภาพตามที่ต้องการการนำเสนอภาพจะออกมาโดยใช้กับประสบการณ์ของช่างภาพสารคดี และ 4) การคิดหามุมกล้องเพื่อให้เกิดภาพที่มีความน่าสนใจ

หลักในการคิดสร้างสรรค์ภาพของช่างภาพสารคดีโทรทัศน์มีส่วนประกอบ ได้แก่ 1) การยึดหลักของเนื้อหาในสคริปต์ 2) การถ่ายภาพให้ตอบโจทย์ 5W 1H เพื่อการเล่าเรื่องขั้นตอนของการดำเนินงานโดยใช้หลักในการคิดสร้างสรรค์ภาพ 3) การใช้แหล่งอ้างอิงเปรียบเทียบและการใช้ประสบการณ์ของตนเองใช้หลักการคิดสร้างสรรค์ภาพจากแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ และ 4) การเน้นการสื่อความหมายของภาพมากกว่าความสวยงาม

1. การจัดองค์ประกอบภาพสารคดีโทรทัศน์

หลักในการจัดองค์ประกอบภาพและการใช้แสงและการเลือกใช้อุปกรณ์ของช่างภาพสารคดีโทรทัศน์ ได้แก่ 1) การคำนึงถึงเนื้อหาที่ได้รับมอบหมายความรู้สึกและอารมณ์ในการสื่อความหมายของภาพก่อนความสวยงาม 2) การใช้แสงของช่างภาพสารคดีโทรทัศน์ 3) การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ของช่างภาพสารคดีโทรทัศน์ออกมาได้อย่างเต็มที่

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อความหมายของช่างภาพสารคดีโทรทัศน์

2.1 ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ภาพ ประกอบด้วย

ปัจจัยภายใน ได้แก่ 1) ความรู้พื้นฐานและประสบการณ์ และ 2) ความฉับไวทางความคิด และ

ปัจจัยภายนอก ได้แก่ 1) เพื่อนร่วมงานการทำงานกับเพื่อนร่วมงานที่มีประสบการณ์ความรู้และความสามารถ และ 2) สภาพแวดล้อม

2.2 ปัจจัยที่มีผลในการจัดองค์ประกอบภาพ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยภายใน คือ ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบภาพ และ 2) ปัจจัยภายนอก คือ

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม เช่น คน สัตว์ สิ่งของ แสง จังหวะ เวลา เป็นต้น

2.3 ปัจจัยที่มีผลในการจัดแสง พบว่า ปัจจัยและสภาพแวดล้อมที่มีผลกับช่างภาพมากที่สุด ได้แก่ เวลา เนื่องจากสารคดีส่วนใหญ่มักจะถ่ายทำกันนอกสถานที่ ช่วงเวลาต่าง ๆ จะเป็นตัวกำหนดลักษณะแสงของช่างภาพ

2.4 ปัจจัยที่มีผลในการเลือกใช้อุปกรณ์ พบว่า รูปแบบ และลักษณะเนื้อหาของงานจะเป็นตัวกำหนดอุปกรณ์ของช่างภาพสารคดีโทรทัศน์

อภิปรายผล

1. การคิดสร้างสรรค์ภาพของช่างภาพสารคดีโทรทัศน์ ล้วนเกิดขึ้นมาจากประสบการณ์การแก้ปัญหาจากสถานะการณ์ต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น การเรียนรู้จากการทำงานกับผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kolb and Fry (1975 ; 1984) ซึ่งกล่าวไว้ว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) คือ กระบวนการสร้างความรู้ ทักษะ และเจตคติด้วยการนำเอาประสบการณ์เดิมของผู้ศึกษามานำมาบูรณาการเพื่อสร้างการเรียนรู้ใหม่ ๆ ขึ้น และสอดคล้องและคล้ายคลึงกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคิดสร้างสรรค์ของ Terrance (1965) ซึ่งได้ให้คำอธิบายในเรื่องกระบวนการคิดอย่างริเริ่มสร้างสรรค์ ว่าเป็นกระบวนการของความรู้สึกไวต่อปัญหาหรือสิ่งที่บกพร่อง ขาดหายไป แล้วจึงทำการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อตั้งเป็นสมมติฐานขึ้น

2. การจัดองค์ประกอบภาพภาพสารคดีโทรทัศน์พบว่า ส่วนใหญ่ใช้การสื่อความหมายของภาพซึ่งมาก่อนประเด็นเรื่องความสวยงาม ช่างภาพเหล่านั้นให้ความคิดเห็นว่าความสวยงามของภาพเป็นเรื่องพื้นฐานทั่วไปในการจัดองค์ประกอบภาพที่ช่างภาพต้องมี แต่ในความเป็นจริงหากช่างภาพสารคดีมีความรู้ไม่มากพอหรือมีความเชี่ยวชาญในเรื่องการจัดองค์ประกอบภาพไม่มากพอ แล้วจะอย่างไรให้ได้

ภาพที่สามารถสื่อความหมายและสามารถดึงดูดผู้ชมให้หนึ่งชมตั้งแต่ต้นจนจบได้

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อความหมายของภาพ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความรู้ซึ่งสั่งสมได้จากการเรียนรู้ และประสบการณ์ซึ่งช่างภาพได้รับจากการทำงาน และ 2) ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการสื่อความหมายของภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมและเพื่อนร่วมงานซึ่งหมายถึงผู้กำกับและครีเอทีฟ (หรือผู้เขียนบท) การที่ช่างภาพสามารถคิดสร้างสรรค์ภาพและนำเสนอภาพให้ผู้ชมชัดเจนเพียงใดนั้น ต้องผ่านกระบวนการต่าง ๆ ตั้งแต่การประสานงานกันระหว่างผู้กำกับและครีเอทีฟให้เข้าใจตรงกันก่อนจึงสามารถกำหนดทิศทางของงานไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งตรงกับแนวคิด “สามประสาน” ของ ชีรภาพ โลหิตกุล (2544) ซึ่งได้อธิบายเกี่ยวกับแนวคิดนี้ว่า ในกระบวนการผลิตสารคดีทีมงานทุกฝ่ายล้วนมีความหมายต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของ

4. สารคดีเรื่องนั้น ๆ และ 3 ฝ่ายที่จะต้องทำงานประสานกัน (ช่างภาพ ผู้กำกับ ผู้เขียนบท) เป็นหนึ่งเดียวอย่างแนบแน่น อันหมายถึง พูดภาษาเดียวกัน (ภาษาทางศิลปะ) มีความเข้าใจในบทบาทซึ่งกันและกัน เคารพ ให้เกียรติ และรับฟังซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะการมองเห็นสัมฤทธิ์ผลของงานไปในทิศทางเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 การนำกระบวนการคิดสร้างสรรค์ภาพสารคดีโทรทัศน์ไปใช้นั้นควรเริ่มต้นจากการศึกษาและวิเคราะห์บทสารคดีให้มีความเข้าใจถึงเนื้อหาเพื่อกำหนดกรอบของภาระงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์

1.2 ช่างภาพสารคดีโทรทัศน์ควรศึกษาตัวอย่างและแหล่งข้อมูลอ้างอิงเกี่ยวกับเรื่องราวที่ดำเนินการถ่ายทำ เพื่อช่วยกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และมุมมองใหม่ ๆ ให้สารคดีมีมิติมากขึ้น

1.3 ช่างภาพสารคดีโทรทัศน์ควรกำหนดช่วงเวลาในการถ่ายทำให้มีความเหมาะสม เนื่องจากช่วงเวลาที่เหมาะสมจะช่วยให้เกิดกระบวนการคิดสร้างสรรค์ภาพสารคดีโทรทัศน์

1.4 ช่างภาพสารคดีโทรทัศน์ควรสร้างภาพสารคดีให้มีความแปลกหรือความแตกต่างในการนำเสนอภาพให้ดูน่าสนใจ

1.5 ช่างภาพสารคดีโทรทัศน์ควรทำความเข้าใจกับผู้ผลิตและครีเอทีฟให้มีความเข้าใจตรงกันในการนำเสนอเรื่องราวตามที่ผู้ผลิตหรือครีเอทีฟนำเสนอไว้ในบทหรือสคริปต์ที่เขียนไว้

1.6 ในการถ่ายทำสารคดี ช่างภาพสารคดีโทรทัศน์ควรเน้นการสื่อความหมายของภาพมากกว่าความสวยงาม

1.7 ในการถ่ายทำสารคดี ช่างภาพสารคดีโทรทัศน์ควรจัดองค์ประกอบภาพให้อยู่บนพื้นฐานความเป็นจริงโดยไม่บิดเบือน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการคิดสร้างสรรค์ภาพเพื่อสื่อความหมายของช่างภาพสารคดีโทรทัศน์ในรูปแบบเชิงปริมาณกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการถ่ายทำสารคดีทั้งหมด

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบการคิดสร้างสรรค์ภาพเพื่อสื่อความหมายของช่างภาพสารคดีโทรทัศน์กับแนวคิดในการนำเสนอของผู้กำกับ หรือผู้เขียนบท

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบการคิดสร้างสรรค์ภาพเพื่อสื่อความหมายของช่างภาพสารคดีโทรทัศน์ที่ได้รับรางวัล กับช่างภาพสารคดีโทรทัศน์ที่ปฏิบัติงานปกติ

2.4 ควรศึกษาประสบการณ์ของช่างภาพสารคดีโทรทัศน์ในการถ่ายทำสารคดี เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการใช้ความคิดสร้างสรรค์ภาพเพื่อสื่อความหมาย

บรรณานุกรม

ธีรภาพ โลหิตกุล (2544) **กว่าจะมาเป็นสารคดี**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: แพรว.

Kolb, D. A. and Fry, R. (1975). **Toward an applied theory of experiential learning**.
in C. Cooper (ed.) Theories of Group Process, London: John Wiley.

Torrance, E. P. (1965). **Education and the Creative Potential**. Minneapolis: The Lund Press, Inc.